

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

บทสรุป

หลายทศวรรษที่ผ่านมา เด็กที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปีทั้งเด็กผู้หญิงและเด็กผู้ชายจำนวนไม่น้อยกว่า 300,000 ได้ถูกเกณฑ์เข้าเป็นทหารหรือเข้าไปมีส่วนร่วมโดยตรงในกองกำลังเพื่อร่วมสู้รบและทำงานในกองทัพ ทหารเด็กเหล่านี้กลายเป็นเหยื่อของความขัดแย้งที่ทุกหน่วยงานไม่ว่าภาครัฐหรือหน่วยงานเอกชน ควรที่จะเร่งช่วยเหลือทหารเด็กเหล่านี้ให้ได้รับการปลดปล่อยจากสภาวะการขัดแย้งรอบๆ ตัวเด็กเหล่านั้น โดยการรณรงค์ให้ทุกๆ รัฐในสังคมโลกปฏิบัติตามหลักกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศในการคุ้มครองเด็กจากสภาวะสงครามให้ได้มากที่สุด

ตามรายงานจากหน่วยงานต่างๆ เห็นได้ว่าในหลายพื้นที่ทั่วโลกยังมีการเกณฑ์เด็กเข้าเป็นทหารและหรือใช้เด็กให้เข้าไปมีส่วนร่วมในการสภาวะการขัดกันทางอาวุธ เช่นประเทศพม่า ศรีลังกา ฟิลิปปินส์ อุกันดา คองโก และซูดาน ฯลฯ เด็กเหล่านี้ต้องพบกับความรุนแรงหลากหลายรูปแบบ ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นการละเมิดสิทธิเด็กที่มีอยู่ในระบอบกฎหมายระหว่างประเทศ ที่ทั้งภาครัฐและเอกชนต้องร่วมมือกันในการให้ความช่วยเหลือ

ปัญหาในเรื่องการให้ความคุ้มครองเด็กในภาวะสงครามนั้น ได้รับการพิจารณามาเป็นเวลายาวนาน แต่การเข้าไปให้ความช่วยเหลือยังขาดประสิทธิภาพ เพราะตามที่ได้กล่าวมาแล้วยังมีอีกหลายพื้นที่ที่ยังมีการใช้ทหารเด็กรวมทั้งมีการกระทำที่ละเมิดสิทธิของเด็กอย่างเห็นได้ชัดในภาวะการขัดกันทางอาวุธ ซึ่งนับเป็นปัญหาที่ประชาคมโลกจำเป็นต้องเร่งให้ความช่วยเหลือ เพราะถือได้ว่าทหารเด็กมีความสำคัญต่อความมั่นคงในหลายๆ ด้าน กล่าวคือ

ก) ความสำคัญของทหารเด็กต่อความมั่นคง

ทหารเด็กนับว่ามีความสำคัญต่อความมั่นคงใน 3 ระดับ ซึ่งทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรตระหนักถึง อันได้แก่

1) ความมั่นคงของมนุษย์

สำหรับความมั่นคงของมนุษย์นั้น ทหารเด็กนับว่าเป็นเหยื่อของการละเมิดทั้งสิทธิเด็กและสิทธิมนุษยชน ซึ่งเกิดจากการปฏิบัติของผู้บังคับบัญชาที่มีต่อทหารเด็กและจากการที่เด็กเหล่านี้เข้าไปเกี่ยวข้องกับความขัดแย้งต่างๆ เด็กจำนวนมากถูกคุกคามหรือถูกบังคับให้เข้าร่วมกับ

กองทัพหรือกลุ่มต่อต้านโดยปราศจากความสมัครใจ ตัวอย่างเช่น ในกัวเตมาลา กองทัพได้ลักพาเด็กจากสถานที่ต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นรถยนต์ รถโดยสาร โรงเรียน ตลาด หรือแม้แต่ตามท้องถนนก็ตาม เป็นต้น เด็กเหล่านี้ได้รับการปฏิบัติอย่างทารุณหรือถูกลงโทษในระหว่างการฝึกในค่ายทหาร ในหลายประเทศหากทหารเด็กคนใดที่หลบหนีออกจากค่ายและถูกจับได้ จะได้รับการทรมานและทรมานซึ่งอาจทำให้ถึงกับเสียชีวิต ทหารเด็กจะได้รับมอบหมายงานต่างๆ ซึ่งอาจรวมถึงงานที่มีอันตรายถึงชีวิต เช่น การเข้าร่วมรบในสงคราม การทำกับระเบิด การผลิตระเบิด หรือเข้าร่วมในการปฏิบัติระเบิดพลีชีพ เป็นต้น ผลจากการเข้าร่วมในสงครามทำให้ทหารเด็กจำนวนมากต้องเสียชีวิต บาดเจ็บ พิการตลอดชีวิต และได้รับผลจากอาการทางจิต เช่น เกิดความหวาดกลัวหรือความกังวลแบบเรื้อรัง

อย่างไรก็ตามก็มีด้านดีสำหรับการเป็นทหารเด็กที่เกี่ยวข้องในแง่ของความมั่นคงของมนุษย์ กล่าวคือ ทหารเด็กจะได้รับการปกป้องคุ้มครองเมื่อเข้าร่วมกับกองทัพหรือกลุ่มต่อต้าน เช่น ในช่วงต้นถึงกลางทศวรรษที่ 1980 ทหารเด็กผู้หนึ่งที่เข้าร่วมกับกองทัพต่อต้านแห่งชาติอูกันดา (the Ugandan National Resistance Army) กล่าวว่าตนเองได้พบกับ “บ้าน ความปลอดภัย ความจงรักภักดี ความมีวินัย การมีอำนาจ ความหวังในการเลื่อนตำแหน่ง ความเคารพและความภาคภูมิใจ” นอกจากนี้ทหารเด็กยังสามารถมีชีวิตรอดจากความหิวโหยหรือจากการอดอาหารตายก็เพราะว่าได้รับการเลี้ยงดูจากทางกองทัพหรือกลุ่มติดอาวุธ แต่ถึงกระนั้นเด็กก็ไม่สมควรที่จะเข้าเป็นทหารเด็กหรือเข้าไปมีส่วนร่วมในการสู้รบ

2) ความมั่นคงของรัฐ

ในแง่ของความมั่นคงของรัฐ ทหารเด็กนับว่ามีความสำคัญต่อกองทัพในบางประเทศ เพราะสามารถเรียกเกณฑ์ได้ในกรณีที่ขาดกำลังคนในการป้องกันประเทศหรือรักษาผลประโยชน์ของชาติ เช่น ในระหว่างสงครามอิรัก-อิหร่าน เมื่อปี ค.ศ. 1984 รัฐบาลอิหร่านละเลยต่อกฎหมายที่ห้ามเกณฑ์เด็กที่มีอายุต่ำกว่า 16 ปีเข้าบรรจุในกองทัพ แต่กลับเรียกเกณฑ์พลเมืองที่มีอายุตั้งแต่ 12 ถึง 72 ปีเข้ามาเป็นทหาร เนื่องจากขาดแคลนกำลังคน อีกตัวอย่างหนึ่งได้แก่ ในปี ค.ศ. 1988 กองทัพพม่าต้องการจัดตั้งกองพันขึ้นมาใหม่จำนวนถึง 200 กองพันและเพิ่มจำนวนกำลังพลเป็น 500,000 นาย ในขณะที่จำนวนของประชาชนที่อาสาสมัครเข้ามาเป็นทหารได้ลดจำนวนลง ดังนั้น กองทัพพม่าจึงได้เกณฑ์และใช้ทหารเด็กโดยให้ทำหน้าที่ต่างๆ ทั้งที่เกี่ยวข้องกับการรบและมิใช่การรบ ทหารเด็กบางนายทำงานให้กองทัพในหน้าที่ที่ไม่เกี่ยวข้องกับการรบ เช่น เป็นเด็กส่งเอกสาร ลูกหาบ ทหารรับใช้ คนทำความสะอาดที่พัก ปลูกพืช เลี้ยงสัตว์หรือแม้แต่เป็นพ่อครัว เป็นต้น อย่างไรก็ตาม บทบาทหน้าที่ที่สำคัญของทหารเด็กที่มีต่อกองทัพก็คือบทบาทในการรบซึ่งอาจ

ได้แก่ การลาดตระเวนในพื้นที่ที่มีความขัดแย้ง การต่อสู้กับกลุ่มต่อต้าน การเป็นสายลับหรือพลซุ่มยิง เป็นต้น ตัวอย่างเช่น ในสงครามต่อต้านการก่อการร้ายในประเทศอัฟกานิสถาน ปรากฏว่าทหารสหรัฐนายแรกที่สูญเสียจากสงครามถูกสังหารโดยพลซุ่มยิง ซึ่งเป็นเด็กที่มีอายุเพียง 14 ปีเท่านั้น

3) ความมั่นคงของโลก

ในแง่ของความมั่นคงของโลก การเพิ่มจำนวนของทหารเด็กและความนิยมในการใช้ทหารเด็กในการรบนั้น กระทบต่อความมั่นคงของโลกในแง่ที่ว่าเป็นการเพิ่มความเสี่ยงของสงครามทั้งในด้านจำนวนและระยะเวลาของสงคราม ในฐานะที่เป็นแหล่งที่มาของกำลังรบ ทหารเด็กสามารถเพิ่มศักยภาพและทำให้เกิดการแพร่ขยายของกลุ่มติดอาวุธ ในรัฐที่ล่มสลายหลายๆ แห่งพบว่าทหารเด็กถูกเกณฑ์โดยกลุ่มต่อต้านหรือกลุ่มกบฏเพื่อที่จะเพิ่มจำนวนกำลังพลของตน เช่น กลุ่มกบฏเล็กๆ กลุ่มหนึ่งในไลบีเรีย มีจำนวนสมาชิกเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัดในระยะเวลาไม่นาน ซึ่งในทีนี้ก็รวมจำนวนทหารเด็กเข้าไปด้วย ผลจากการที่สามารถจัดตั้งกลุ่มติดอาวุธได้อย่างง่ายดายโดยการเกณฑ์เด็กเข้ามาเป็นสมาชิก ทำให้ความเสี่ยงที่จะเกิดสงครามเพิ่มสูงขึ้น การใช้ทหารเด็กยังมีผลกระทบต่อระยะเวลาของสงครามด้วยเช่นกัน ทหารเด็กสามารถใช้ในการเพิ่มเติมกำลังให้แก่กองทัพหรือกลุ่มติดอาวุธ เพื่อยืดเวลาในการรบหรือสามารถต้านทานต่อสถานการณ์ที่อาจทำให้ฝ่ายตนประสบความพ่ายแพ้ ตัวอย่างในการเกณฑ์และใช้ทหารเด็กในการเพิ่มเติมกำลัง ได้แก่ การที่กองทัพเอธิโอเปียใช้ทหารเด็กในการเพิ่มเติมกำลังเพื่อทำลายการเข้าตีของกองกำลังอิริเทรียน (Eritrean) ซึ่งก็ทำให้กองทัพเอธิโอเปียสามารถฟื้นฟูและรวมกำลังพลได้ใหม่และชนะสงครามในที่สุด

หลังจากที่ได้พิจารณาถึงการให้ความสำคัญของทหารเด็กที่มีต่อความมั่นคงในระดับต่างๆ แล้วจะเห็นได้ว่า การใช้ทหารเด็กนั้นนับเป็นปัญหาที่สำคัญของโลก และหากการเข้ามาตรกรทางกฎหมายและการเข้าไปให้ความช่วยเหลือในการคุ้มครองสิทธิเด็กในภาวะการขัดกันทางอาวุธยังขาดประสิทธิภาพ ต่อไปในอนาคตความเป็นไปได้ในการใช้ทหารเด็กอาจเพิ่มมากขึ้น พิจารณาได้ดังนี้

ข) ความเป็นไปได้ในการใช้ทหารเด็กในอนาคต

มีความเป็นไปได้ที่กองทัพและกลุ่มติดอาวุธในหลายประเทศจะยังคงใช้ทหารเด็กอยู่ต่อไป ทั้งนี้เนื่องจากเหตุผลหลักๆ 4 ประการ ได้แก่

1) การขยายขนาดกองทัพ

สำหรับเหตุผลประการแรกนั้น การขยายขนาดกองทัพจำเป็นที่จะต้องบังคับเกณฑ์เด็กเข้ามาเพื่อใช้ในการป้องกันประเทศ ยกตัวอย่างเช่น กองทัพพม่าต้องการเพิ่มกำลังพลให้มีจำนวน 500,000 นาย แต่ในปัจจุบันจำนวนกำลังพลมีอยู่ประมาณ 350,000 นาย ดังนั้นกองทัพจึงต้องการคนที่จะมาเป็นทหารเพิ่ม

2) การขาดแคลนกำลังคนหรืออาสาสมัครที่เป็นผู้ใหญ่

เหตุผลประการที่สองก็คือ ถ้าหากจำนวนผู้ใหญ่ที่จะเข้ามาเป็นทหารมีไม่เพียงพอ เด็กซึ่งเป็นผู้ที่อ่อนแอก็จะตกเป็นเป้าหมายในการถูกบังคับหรือเกณฑ์ให้เป็นทหาร เช่น ทหารของเอธิโอเปียจำนวนมากถูกจับโดยกลุ่มต่อต้านติดอาวุธและกองทัพก็ขาดกำลังพลทดแทน ดังนั้นเด็กในเอธิโอเปียจึงถูกบังคับเกณฑ์ให้เข้ามาเป็นทหารสาเหตุก็เนื่องจากความขาดแคลนกำลังคนนั่นเอง

3) ความขัดแย้งระหว่างฝ่ายรัฐบาลและกลุ่มต่อต้านที่ยังมีอยู่

สาเหตุประการที่สามได้แก่ การที่ยังคงมีความขัดแย้งระหว่างกองกำลังฝ่ายรัฐบาลกับฝ่ายกลุ่มต่อต้านติดอาวุธ โดยเฉพาะในประเทศที่กำลังพัฒนา ทำให้ทั้งสองฝ่ายมีความต้องการในการทดแทนกำลังพลที่สูญเสีย

4) และขาดการบังคับใช้กฎหมายระหว่างประเทศ

สาเหตุประการสุดท้ายคือ ขาดการบังคับใช้กฎหมายระหว่างประเทศ ถึงแม้จะมีมาตรการอยู่หลายอย่างซึ่งรวมถึงกฎหมายระหว่างประเทศ เช่น อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก และร่างอนุสัญญาเพิ่มเติมเกี่ยวกับสิทธิของเด็ก ซึ่งได้มีการเพิ่มอายุสำหรับการเกณฑ์ทหารเพื่อป้องกันและหยุดการใช้ทหารเด็ก แต่ก็ไม่มี การบังคับใช้กฎหมายเหล่านี้อย่างจริงจังจากองค์การระหว่างประเทศ ตัวอย่างเช่น หน่วยงาน Human Rights Watch ได้เรียกร้องต่อรัฐบาลทหารพม่าให้หยุดการเกณฑ์เด็กและให้ปลดประจำการจากกองทัพ รวมทั้งเรียกร้องต่อประเทศอื่นๆ ให้ประณามการใช้ทหารเด็กของรัฐบาลทหารพม่า แต่ว่าข้อเรียกร้องดังกล่าวนี้ไม่สามารถบังคับหรือส่งผลต่อรัฐบาลทหารพม่าได้ และทหารเด็กก็ยังคงถูกใช้อยู่ในกองทัพต่อไป

จากเหตุผลข้างต้นทำให้มีความเป็นไปได้ที่จะยังคงมีการใช้ทหารเด็กต่อไป ถึงแม้ว่าเด็กบางคนจะถูกบังคับให้เข้าร่วมกับกองทัพหรือกลุ่มต่อต้านติดอาวุธเนื่องจากลักษณะความอ่อนแอของเด็ก ลักษณะของสงครามร่วมสมัยในปัจจุบัน อาวุธขนาดเล็กสมัยใหม่และการขยายขนาดกองทัพก็ตาม แต่ก็ยังมีเด็กอีกเป็นจำนวนมากที่สมัครใจที่จะเป็นทหารเนื่องจากความยากจน ความรู้สึกไม่ปลอดภัยและจากการจูงใจของกองทัพ ในปัจจุบันยังคงมีทหารเด็กจำนวนมากที่เข้า

ไปเกี่ยวข้องกับความขัดแย้งและสงคราม ก็เพราะกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิของเด็กที่มีอยู่รวมทั้งองค์การระหว่างประเทศดูเหมือนว่าจะไม่สามารถทำอะไรได้ในการที่จะแก้ไขปัญหาเหล่านี้ ดังนั้นประชาคมโลกควรร่วมมือกันแก้ไขปัญหาทารกเด็กอย่างจริงจัง

ค) การร่วมมือกันในการให้ความช่วยเหลือเด็กจากภาวะการขัดกันทางอาวุธ

ความต้องการที่จะทำให้ทารกเด็กกลับเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและการกลับคืนสู่สภาพปกติของเด็กได้รับการยอมรับในกฎหมายระหว่างประเทศ ขณะที่สนธิสัญญาเกี่ยวกับสิทธิของเด็กที่ถูกระบุโดยรัฐได้มีมาตรการในการนำเด็กทุกคนที่ตกเป็นเหยื่อของการแสวงหาประโยชน์ หรือถูกล่วงละเมิดในช่วงที่เกิดการขัดกันทางอาวุธให้กลับคืนสู่สภาพปกติ

อย่างไรก็ดี ในการแก้ปัญหาการละเมิดสิทธิเด็กในภาวะการขัดกันทางอาวุธนั้น ได้มีกฎหมายและตราสารระหว่างประเทศเป็นจำนวนมากที่ให้การคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิเด็กในเรื่องของการแก้ปัญหาการเกณฑ์เด็กเข้าเป็นทหารหรือใช้เด็กให้เข้าร่วมโดยตรงในการสู้รบ ไม่ว่าจะเป็นการให้ความคุ้มครองสิทธิเด็กโดยตรงหรือร่วมกับตราสารระหว่างประเทศอื่นๆ ทั้งนี้การแก้ปัญหาสามารถเกิดขึ้นได้โดยการปฏิบัติตามอนุสัญญาเจนีวา ค.ศ. 1949 และพิธีสารเพิ่มเติมอนุสัญญาเจนีวา ค.ศ. 1977 ทั้ง 2 ฉบับ ในฐานะที่เป็นกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ ที่กลายมาเป็นจารีตประเพณีระหว่างประเทศที่ทุกรัฐจะต้องปฏิบัติตาม

นอกจากนี้ยังมีในส่วนขององค์การสหประชาชาติที่ดำเนินงานโดยมุ่งจรรโลงสันติภาพและส่งเสริมสันติสุขขึ้นในโลก ยังได้มีการจัดทำอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1989 โดยเฉพาะข้อ 38 ที่บัญญัติหลักการให้ความคุ้มครองแก่เด็กโดยการไม่ต้องถูกเกณฑ์เข้าเป็นทหารเด็ก สำหรับการช่วยเหลือนั้นจะเห็นได้ว่าหลายหน่วยงานยังพยายามให้มีการรับรองและนำพิธีสารทางเลือกของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กที่เกี่ยวข้องกับเด็กในการขัดกันทางอาวุธ ค.ศ. 2000 (Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child) มาปฏิบัติ โดยการกำหนดว่าในการเกณฑ์ทหารทุกรูปแบบและการเข้าร่วมในการขัดกันทางอาวุธ เด็กจะต้องมีอายุไม่น้อยกว่า 18 ปี โดยไม่มีข้อยกเว้นหรือข้อยกเว้นใดๆ ทั้งสิ้นอนุสัญญาฉบับนี้สะท้อนให้เห็นถึงสิทธิเด็กได้ดีที่สุด และยังได้รับการให้สัตยาบันจากประเทศต่างๆ ถึง 192 ประเทศ ซึ่งเป็นการยอมรับความ

---

¹[http://www.pjtc.ac.th/modules.php?name=Forums&file=viewtopic&p=620&highlight=.](http://www.pjtc.ac.th/modules.php?name=Forums&file=viewtopic&p=620&highlight=)

ผูกพันตามข้อตกลงระหว่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพันธกรณีของรัฐในการปลดอาวุธ การปลดประจำการทหารเด็ก การทำให้เด็กที่ถูกเกณฑ์หรือใช้ในการทำการรบกลับคืนสู่สภาพปกติและกลับเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของสังคมได้ การขาดแคลนแหล่งเชื้อประโยชน์สำหรับการปฏิบัติการช่วยเหลือนี้ พิธีสารทางเลือกของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กที่เกี่ยวข้องกับเด็กในการชดกันทางอาวุธ ค.ศ. 2000 จะดำเนินการมอบหมายรัฐภาคีให้ความร่วมมือทางด้านเทคนิค และความช่วยเหลือทางการเงิน

ภายหลังความร่วมมือระหว่างรัฐและองค์การระหว่างประเทศไม่ว่าจะเป็นองค์การสหประชาชาติ คณะกรรมการกาชาดระหว่างประเทศหรือองค์การอื่นใดที่มุ่งคุ้มครองสิทธิเด็ก ในการมุ่งให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ในเรื่องทหารเด็กที่จกต้องไม่เกณฑ์เด็กที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี เข้าเป็นทหาร และการช่วยเหลือทหารเด็กที่เคยผ่านการสู้รบในสภาวะการณืชดกันทางอาวุธมาแล้วในอดีตให้สามารถกลับคืนสู่สังคมและอยู่ร่วมกับคนปกติได้นั้น นับว่าเป็นสิ่งที่ภาครัฐและเอกชนควรรีให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะการปฏิบัติตามพันธกรณีระหว่างประเทศที่ได้วางหลักเกณฑ์ให้รัฐปฏิบัติตามในเรื่องของการคุ้มครองเด็ก

บทสรุป กล่าวคือ ในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จากที่ได้ศึกษามาจะเห็นได้ว่าปัญหาในการให้ความคุ้มครองสิทธิเด็กในภาวะสงคราม (หรือภาวะการชดกันทางอาวุธ) นั้นสามารถแบ่งพิจารณาได้เป็น

1. การให้ความคุ้มครองเด็กที่ได้รับผลกระทบในภาวะสงคราม
2. การให้ความคุ้มครองทหารเด็กที่ถูกเกณฑ์เข้าร่วมในการสู้รบ

จะเห็นได้ว่าการคุ้มครองเด็กที่ได้รับผลกระทบในภาวะสงครามนั้น สามารถนำบทบัญญัติในกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศมาปรับใช้เพื่อช่วยเหลือเด็กที่ได้รับผลกระทบจากภาวะการชดกันทางอาวุธได้ ทั้งในกรณีที่เกิดผลัดหลังจากพ่อแม่ครอบครัว กรณีที่เด็กถูกนำตัวมาเป็นโล่กำบังในการสู้รบ เหล่านี้ เราสามารถนำกฎหมายที่มีอยู่มาบังคับใช้ได้

สำหรับในกรณีการให้ความคุ้มครองทหารเด็กที่ถูกเกณฑ์เข้าร่วมในการสู้รบนั้น นับเป็นปัญหาสำคัญที่เราต้องเร่งช่วยเหลือ โดยในปัจจุบันไม่มีกฎหมายเฉพาะที่คุ้มครองทหารเด็กโดยตรง เนื่องจากหากมีกฎหมายที่บัญญัติคุ้มครองทหารเด็ก เท่ากับเป็นการยอมรับว่าสามารถเกณฑ์เด็กเข้ามาเป็นทหารได้ ดังนั้นจึงมีเพียงกฎหมายใกล้เคียงที่สามารถนำมาปรับใช้ในการคุ้มครองทหารเด็กได้ สำหรับการช่วยเหลือทหารเด็กนั้นอาจมีการหามาตรการที่สามารถช่วยเหลือทหารเด็กได้ทันทีในกรณีที่มีการค้นพบการใช้ทหารเด็ก หนึ่งในส่วนของการฝ่าฝืน หรือมีการละเมิด

สิทธิเด็กโดยการใช้ทหารเด็กนั้น ควรบัญญัติให้เป็นความผิดในฐานะอาชญากรรมสงคราม และให้มีการยอมรับให้เป็นกฎหมายบังคับเด็ดขาด(Jus Cogens) ซึ่งทุกรัฐจะต้องปฏิบัติตาม

การให้ความคุ้มครองเด็กในภาวะสงครามนั้น เป็นสิ่งที่จำเป็นที่จะต้องเร่งให้ความช่วยเหลือ เนื่องด้วยปัญหาการขัดกันทางอาวุธนั้นยังคงเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลาทั่วทุกภูมิภาคของโลก และเด็กยังคงตกเป็นเหยื่อของการการขัดกันทางอาวุธอย่างไม่มีที่สิ้นสุด เด็กต้องกลายมาเป็นทหารเด็ก หรือถูกละเมิดสิทธิที่เด็กควรจะได้รับอย่างน้อยที่สุดในฐานะพลเรือนทั่วไป ปัญหาการใช้ทหารเด็กยังมีอยู่ต่อเนื่อง ทั้งที่มีบทบัญญัติห้ามการใช้ทหารเด็ก ซึ่งปัญหาเหล่านี้สามารถแก้ไขได้เพียงทุกฝ่ายให้ความร่วมมือไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานภาครัฐ องค์กรระหว่างประเทศทั้งที่เป็นของรัฐหรือเอกชน รวมถึงปัจเจกชนทั่วไปที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการคุ้มครองสิทธิเด็ก โดยการร่วมมือกันนำหลักการและกฎเกณฑ์ในทางกฎหมายระหว่างประเทศมาปรับใช้ และหากเกิดการละเมิดสิทธิเด็กตามบทบัญญัติทางกฎหมาย ทุกฝ่ายจะต้องช่วยกันในการที่จะนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษ และสุดท้ายเด็กที่ถูกละเมิดสิทธิในภาวะการขัดกันทางอาวุธจะต้องได้รับการช่วยเหลือตามแผนการปลดอาวุธ การปลดประจำการ การฟื้นฟูและการกลับคืนสู่สังคม ให้เด็กเหล่านี้ได้ใช้ชีวิตตามวิถีทางที่เด็กควรจะได้รับ เพียงเท่านั้นสังคมโลกก็จะยั่งยืนด้วยสันติภาพ

สิ่งที่รัฐและองค์กรระหว่างประเทศควรจะให้ความสำคัญและร่วมมือกันทำคือ การช่วยเหลือและคุ้มครองเด็กจากภาวะความรุนแรงและเลวร้ายให้มากที่สุด ดังคำกล่าวที่ว่า “เราไม่สามารถแก้ไขอดีตได้ แต่ในอนาคตนั้นเราสามารถทำให้ดีขึ้นได้”²

---

² International Committee of the Red Cross, Child Soldiers , (Geneva , Switzerland . June 2003), p. 14.

ข้อเสนอแนะในการให้ความคุ้มครองเด็กจากการถูกเกณฑ์เข้าเป็นทหาร

"ถึงเวลาแล้วที่ชุมชนนานาชาติต้องปรับเปลี่ยนทิศทางความพยายามจากภารกิจตามปกติที่บันทึกไว้ในมาตรฐานมาเป็นพันธกิจแห่งความร่วมมือเพื่อประกันความมีประสิทธิภาพในการดำเนินการ อย่างที่ไม่เคยมีมาก่อน ในทุกวันนี้เรามีบรรทัดฐาน สถาบัน และวิธีการที่จำเป็นเพื่อตระหนักถึงยุคแห่งการประยุกต์เพื่อการคุ้มครองเด็กทั้งหลายที่ล่อแหลมต่อการตกเป็นเหยื่อแห่งการต่อสู้ด้วยอาวุธ"

คำกล่าวของนายโอลารา เอ โอดูนนู

อดีตนายกรัฐมนตรีแห่งสหประชาชาติด้านเด็กและการต่อสู้ด้วยอาวุธ³

การให้ความช่วยเหลือทหารเด็กนั้นทุกๆ หน่วยงานของรัฐ องค์การระหว่างประเทศทั้งที่เป็นของรัฐหรือเอกชน รวมถึงปัจเจกชนทั่วไปในสังคมโลกควรร่วมมือกันปฏิบัติ ดังนี้

1. กำหนดเกณฑ์อายุที่แน่นอนของเด็กที่ได้รับความคุ้มครอง มีต้องถูกเกณฑ์เป็นทหาร การระบุเกณฑ์อายุของเด็กที่แน่นอนที่จะมีต้องถูกเกณฑ์ไปเป็นทหารนั้น หากดูจากพิธีสารเพิ่มเติมอนุสัญญาเจนีวา ค.ศ. 1977 ทั้งสองฉบับ และอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1989 จะเกณฑ์เด็กที่อายุต่ำกว่า 15 ปี เป็นทหารมิได้ และในปัจจุบันได้มีพิธีสารทางเลือกของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กที่เกี่ยวข้องกับเด็กในการขัดกันทางอาวุธ ค.ศ. 2000 ที่มีบทบัญญัติห้ามเกณฑ์เด็กที่อายุต่ำกว่า 18 ปีเข้าเป็นทหาร และธรรมนูญกรุงโรมที่บัญญัติให้การเกณฑ์เด็กที่อายุต่ำกว่า 18 ปี ถือเป็นอาชญากรรมสงคราม ดังนั้นจากบทบัญญัติที่กล่าวมาทุกฝ่ายควรกำหนดเกณฑ์อายุที่แน่นอน ซึ่งควรจะเป็นบทบัญญัติในเรื่องเกณฑ์อายุที่ว่า "ห้ามเกณฑ์เด็กที่อายุต่ำกว่า 18 ปีเข้าเป็นทหาร" ซึ่งควรมีการรณรงค์ให้ทุกฝ่ายเคารพและปฏิบัติตามบทบัญญัติในเรื่องเกณฑ์อายุตามนี้ ทั้งนี้โดยการให้ทุกรัฐให้สัตยาบันยอมรับพิธีสารทางเลือกของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กที่เกี่ยวข้องกับเด็กในการขัดกันทางอาวุธ ค.ศ. 2000 และนำมาปรับใช้ภายในรัฐของตน

³ Southeast Asia Coalition to Stop the Use of Child Soldiers, เด็กคือเขตแห่งสันติภาพ, ความเบื้องต้นเกี่ยวกับทหารเด็กในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้, (Bangkok : Thailand, 2005), p.8.

2. เนื่องจากในปัจจุบันไม่มีบทบัญญัติที่ให้ความคุ้มครองแก่ทารกโดยตรง ดังนั้น ในกรณีที่มีการพบเห็นการใช้ทารก และเมื่อทารกเหล่านั้นถูกจับหรือถูกควบคุมตัว จึงควรมีบทบัญญัติในการปล่อยตัวหรือทำให้ทารกเหล่านั้นพ้นสภาพจากการเป็นทารกทันที โดยเด็กเหล่านั้นจะได้รับความคุ้มครองสิทธิเด็กในฐานะเด็กทั่วไปหลังจากพ้นสภาพการเป็นทารก เช่น การช่วยเหลือ ดูแลและส่งกลับสู่ครอบครัว ซึ่งบทบัญญัติเหล่านี้นับเป็นกฎหมายพิเศษที่มุ่งให้ความคุ้มครองสิทธิแก่เด็กในภาวะสงคราม

3. ในกรณีที่รัฐ กองทัพ หรือกองกำลังอื่นใดมีการใช้เด็กให้เข้าไปมีส่วนร่วมในการสู้รบในฐานะทารก หากมีการพบเห็นหรือจับกุมได้ให้มีการดำเนินคดีแก่รัฐ กองทัพ หรือกองกำลังดังกล่าวทันที โดยในส่วนของรัฐให้ใช้หลักในเรื่องความรับผิดชอบของรัฐมาบังคับใช้ และหากกรณีปัจเจกชนให้มีการบัญญัติความผิดในเรื่องการใช้ทารกเป็นความผิดในฐานะอาชญากรรมสงคราม และดำเนินคดีแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด

4. การที่รัฐและกองกำลังต่างๆ ไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ในเรื่องอายุของเด็กที่จะเข้าเป็นทหาร เพราะถือว่าเป็นเพียงกฎหมายจารีตประเพณีระหว่างประเทศเท่านั้น และไม่ผูกพันตน เพราะไม่ได้เป็นภาคี ปัญหาในเรื่องนี้เป็นเพราะรัฐบางรัฐยังมิได้เคารพในพันธกรณีตามกฎหมายจารีตประเพณีระหว่างประเทศ อาจเป็นเพราะเห็นว่าหากฝ่าฝืนหลักเกณฑ์ก็ไม่มีสภาพบังคับอันใดที่จะมาลงโทษรัฐที่ฝ่าฝืนพันธกรณีนั้นๆ ทางแก้ไขก็คือ รัฐทุกรัฐควรช่วยกันกำหนดบทลงโทษที่ชัดเจนแก่รัฐหรือบุคคลที่เกณฑ์เด็กเป็นทหาร อาจจะมีกรณีที่เกิดการพบทารกในกองทัพของรัฐหรือกองกำลังกลุ่มใด กองกำลังขององค์การสหประชาชาติ สามารถที่จะเข้าแทรกแซงภาวะการขัดกันทางอาวุธนั้นเพื่อช่วยเหลือทารกได้ทันที และให้มีการใช้มาตรการขั้นเด็ดขาดกับรัฐที่ละเมิดหลักเกณฑ์ของกฎหมายจารีตประเพณีระหว่างประเทศ

5. หลักเกณฑ์ที่สำคัญบางอย่างควรพิจารณาให้เป็นกฎหมายจารีตประเพณีระหว่างประเทศเพื่อที่ทุกรัฐจะได้ปฏิบัติตาม ตามที่ได้กล่าวมาแล้ว ควรกำหนดให้พิธีสารทางเลือกของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กที่เกี่ยวข้องกับเด็กในการขัดกันทางอาวุธ ค.ศ. 2000 ที่ระบุว่า "ห้ามมิให้บังคับเรียกเกณฑ์เด็กที่อายุต่ำกว่า 18 ปี เข้าไปมีส่วนร่วมโดยตรงในกองกำลังทางทหาร" และกำหนดให้กฎหมายอื่นใดที่เป็นการคุ้มครองเด็กโดยคำนึงถึงสิทธิประโยชน์สูงสุดเป็นสิ่งสำคัญ ให้บทบัญญัติในการห้ามใช้ทารกกลายเป็นกฎหมายจารีตประเพณีระหว่างประเทศที่ทุกๆ รัฐต้องเคารพและปฏิบัติตามในฐานะกฎหมายบังคับเด็ดขาด (Jus Cogens)

6. ในอนุสัญญาระหว่างประเทศที่เกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองเด็กนั้นตัวบทบัญญัติข้อกฎหมายควรที่จะชัดเจน มีการให้นิยามความหมายที่แน่นอน และควรเป็นการสั่งให้

ปฏิบัติ มิใช่เป็นการเปิดโอกาสให้รัฐตัดสินใจเลือกปฏิบัติเอง เพราะการที่ตัวบทบัญญัติข้อกฎหมายยังครอบคลุม มีถ้อยคำที่ไม่ชัดเจน หรือไม่มีความเคร่งครัดนั้น ในบางครั้งบางรัฐอาจจะตีความไปในทางเอื้อประโยชน์ให้กับตนเองและไม่ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ของหลักกฎหมายที่ควรจะเป็น

ภาพที่ 6 เด็กได้รับการปฏิบัติตามแผน DDRR คือ การปลดอาวุธ การปลดประจำการ การฟื้นฟูและการกลับคืนสู่สังคม

7. รัฐทุกรัฐควรให้ความร่วมมือระหว่างรัฐ และองค์การระหว่างประเทศ ในการปฏิบัติตามแผน DDRR มาจาก Disarmament, Demobilization, Rehabilitate and Reintegration คือการให้ความช่วยเหลือแก่เด็กที่ถูกเกณฑ์เป็นทหารโดยการปลดอาวุธ ปลดประจำการ การฟื้นฟูและการกลับคืนสู่สังคม โดยการให้ความช่วยเหลือทหารเด็กที่เป็นเหยื่อของสงครามหรือทหารเด็กที่ผ่านประสบการณ์อันเลวร้ายในภาวะการขัดกันทางอาวุธให้สามารถกลับเข้ามาใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างสันติสุข

8. รัฐควรรับร่างสัญญาที่เป็นเรื่องของความรับผิดชอบของรัฐ (State Responsibility) มาใช้ และตีความในการลงโทษรัฐที่ละเมิดสิทธิเด็กในภาวะสงครามอย่างเคร่งครัด เพื่อให้รัฐที่เกี่ยวข้องตระหนักถึงการให้ความคุ้มครองเด็กในภาวะการขัดกันทางอาวุธ และตระหนักถึงบทลงโทษที่รัฐจะได้รับเมื่อละเมิดสิทธิเด็ก

9. กรณีของปัจเจกชนหากมีการกระทำความผิดที่ถือเป็นอาชญากรรมร้ายแรงระหว่างประเทศ ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องร่วมมือกันในการนำตัวผู้ที่กระทำความผิดอาชญากรรมระหว่างประเทศมาดำเนินคดีต่อศาลภายในรัฐ หรือศาลระหว่างประเทศ โดยเฉพาะศาลอาญาระหว่างประเทศ และให้มีการดำเนินคดีต่อผู้กระทำความผิดและลงโทษ เพื่อที่จะเป็นเหตุการณ์ตัวอย่างให้ผู้ที่กระทำความผิดได้ตระหนักถึงโทษจากการละเมิดกฎหมายระหว่างประเทศ และเกรงกลัวผลในทางกฎหมายไปในที่สุด

ดังนั้นจากที่ได้กล่าวมาแล้วทั้งหมด สามารถสรุปได้ว่าหากเราทุกคนร่วมมือกันในการต่อต้านการเกณฑ์ทหารเด็ก รณรงค์ให้ทุกรัฐปฏิบัติตามพันธกรณีระหว่างประเทศ ไม่ใช่ใช้ทหารเด็กให้เข้าร่วมในกองทัพ การช่วยเหลือทหารเด็กให้กลับคืนสู่สังคมหลังจากการปลดอาวุธและปลดประจำการ รวมทั้งการช่วยเหลือเด็กที่ตกอยู่ในภาวะการขัดกันทางอาวุธให้ได้รับการคุ้มครองสิทธิโดยไม่ต้องตกเป็นเหยื่อของสงคราม หากเราทุกฝ่ายร่วมมือกันปฏิบัติตามหลักการและกฎเกณฑ์ที่มุ่งคุ้มครองสิทธิเด็กด้วยความตั้งใจจริง เด็กทั่วทุกภูมิภาคในสังคมโลกย่อมได้รับการคุ้มครองได้รับสิทธิต่างๆที่เด็กพึงมี และเด็กเหล่านี้ก็จะสามารถใช้ชีวิตได้อย่างปกติสุขเหมือนเด็กๆทั่วไป อยู่กับครอบครัว และพร้อมที่จะเติบโตขึ้นมาเป็นผู้ใหญ่ที่ดีได้ในอนาคต